

Піскова Жанна Валентинівна
завідувач кафедри економіки та фінансів
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат економічних наук, доцент

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ – ЗАПОРУКА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Сьогодні говорити про фінансову грамотність взагалі і населення зокрема досить складно. Багато хто просто не хоче розуміти однієї простої істини, що без елементарних навичок управління своїми особистими коштами вони ніколи не стануть забезпеченими людьми. Якщо ви підприємець, то фінансова грамотність є вам вкрай необхідною для розуміння фінансових звітів. Навряд чи всі, у кого є власний бізнес, розуміються у тих цифрах, які проставлені в балансі і звіті про фінансові результати. Можна сказати: «А навіщо особисто мені вміти в них розбиратися? Я можу взяти на роботу бухгалтера, і він сам все обчислить». Складати звіти і вміти їх «читати» – це різні речі. Не кожен бухгалтер може розповісти, що «говорять» цифри у фінансовій звітності.

Наукових джерел на тематику вивчення законів грошей, можливостей розбагатіти, про те, як потрібно правильно інвестувати, у що вкладати кошти, з чого розпочинати власну справу, як домогтися фінансової захищеності, як збільшити грошовий потік тощо, існує чимало. І всі вони зводяться до одного – фінансової грамотності людини.

Отже, що ж таке фінансова грамотність? Що вона в себе включає? Ці питання може будь-яка людина може поставити у будь-якому віці. І чим раніше ви замислитеся над цими питаннями, розпочнете вивчати основи фінансової грамотності, тим швидше досягнете фінансової захищеності.

Американський фінансист, інвестор, викладач Роберт Кійосакі у своїй книзі «Багатий тато, бідний тато» [1] зазначав, що кожна людина, яка хоче бути фінансово незалежною, повинна мати міцні фінансові знання. «...Без фінансових знань, які я називаю фінансовим коефіцієнтом інтелекту, моя дорога до фінансової незалежності була б куди складнішою. Коли я розмовляю з людьми, я нагадую їм, що фінансовий коефіцієнт інтелекту складається із знань у чотирьох сферах: бухгалтерський облік; інвестування; розуміння ринку; знання економічних законів, юриспруденції [1]. Знання, отримані в першій сфері, тобто у сфері бухгалтерського обліку, Роберт Кійосакі називає фінансовою грамотністю. «Фінансова грамотність – це вміння читати і розуміти фінансові звіти. Ці знання дозволять вам визначити силу і слабкість в будь-якому бізнесі».

Взявши це визначення за основу поняття фінансової грамотності, викладемо загальні знання та вміння «читати» і розуміти «мову фінансових звітів». Першим кроком для досягнення фінансової грамотності є спроможність «читати» й аналізувати фінансові звіти. Але для розуміння звичайним людям вони здаються складними. Так, природно, ви можете сказати, що вони нудні, що в них дуже багато незрозумілих цифр. Але для досягнення мети необхідно розуміти «мову цифр», розуміти те, що вони нам хочуть «розповісти».

Для багатьох людей бухгалтерія – наука цифр, яка схожа на «китайську грамоту». Спробуємо навчитись розуміти те, що є складним для багатьох.

Отже, в Україні відповідно до розділу 2 Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Національні вимоги до фінансової звітності» [2] фінансова звітність складається з: балансу (звіту про фінансовий стан) (форма № 1), звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) (форма № 2), звіту про рух грошових коштів (форма № 3), звіту про власний капітал (форма № 4) і приміток до фінансової звітності (форми № 5 і 6).

Для суб'єктів малого підприємництва затверджено Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [3], в якому передбачається фінансова звітність у складі балансу (форма № 1-м) і звіту про фінансові результати (форма № 2-м). Ці форми звітів є спрощеними спеціально для користування малими підприємствами, але переважно складаються з головних рядків із форм № 1 і № 2. Тому, вміючи «читати» баланс (форму № 1) і звіт про фінансові результати (форму № 2), спрощені їх форми (№1-м, 2-м, 1-мс, 2-мс) «читати» легко.

Починаємо розглядати першу і найголовнішу форму фінансової звітності будь-якого суб'єкта підприємництва. Відповідно до НП(С)БО 1 [2] баланс (звіт про фінансовий стан) є формою № 1 фінансової звітності підприємства.

НП(С)БО 1 [2] дає таке трактування: «баланс – звіт про фінансовий стан підприємст-

ва, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал». Що таке фінансовий стан підприємства? Що він в себе включає? Чому він так важливий, що його поставили на перше місце?

Економічна наука розуміє під фінансовим станом здатність підприємства фінансувати свою діяльність, характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, які дають можливість підприємству нормально функціонувати, показує ефективність їх використання. Фінансовий стан характеризує фінансові взаємовідносини з різними юридичними і фізичними особами, ліквідність і фінансову стійкість підприємства. Без сумніву, фінансовий стан підприємства може бути стійким, нестійким і кризовим. Щоб вижити в умовах ринкової економіки і не допустити банкрутства підприємства, потрібно добре знати, як управляти фінансами, якою повинна бути структура капіталу за складом і джерелами формування, яку частку повинні займати власні кошти, а яку – позикові. Тому у визначенні поняття «баланс» на першому місці стоїть «звіт про фінансовий стан», що дає можливість кожному дізнатись про діяльність підприємства, ефективне використання фінансових ресурсів, максимізації прибутку.

За формою баланс – це таблиця, ліва сторона якої є «актив», а права – «пасив». У лівій стороні знайшли своє відображення господарські засоби, які можна класифікувати за складом і розміщенням. Актив балансу відповідає на питання: «Що вкладено?». Наприклад, це необоротні та оборотні активи. Чому так? Якщо активи розглядати з точки зору перенесення власної вартості, участі в процесі виробництва, то одні передають вартість частково, через розрахунок амортизації, обертаються за декілька операційних циклів. Ці активи прийнято називати необоротними. До них відносяться: земельні ділянки, будівлі, споруди, передавальні пристрої, машини і обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади, інвентар (меблі), тварини, багаторічні насадження. Також нематеріальні активи: права користування природними ресурсами, майном, права на комерційні знаки, на об'єкти промислової власності, авторське право і суміжні з ним права. Необоротні активи відображаються в балансі 3 цифрами: первісною вартістю, залишковою (справедливою) вартістю і зносом. До підсумку балансу включається лише залишкова (справедлива) вартість, отримана як різниця між первісною вартістю і зносом. А якщо актив переносить власну вартість повністю у процес виробництва за один операційний цикл, то такий актив прийнято називати оборотним.

У правій стороні балансу знайшли своє відображення джерела формування господарських засобів. Пасив балансу відповідає на питання: «Хто вклав?». Наприклад, це власні і позикові (отримані в кредит) кошти. При створенні будь-якого підприємства будь-якої форми власності необхідними є власні кошти для його започаткування. Необхідно придбати будівлю або орендувати приміщення, виробничі площі, верстати, обладнання, придбати сировину, необхідні матеріали, запчастини, найняти працівників і т.д. В ході діяльності підприємство може залучати кошти зі сторони. Наприклад, кошти банку – при отриманні кредиту, кошти постачальника – при надходженні на підприємство сировини, кошти бюджету – при виникненні заборгованості бюджету у разі відшкодування податків і т.д., якими може розпоряджатися підприємство.

Найважливішою особливістю балансу є рівність підсумків лівої і правої сторони. Слід зазначити, що пасив балансу показує, якими джерелами коштів розпоряджається підприємство, а актив – як ці кошти використані. Балансова рівновага полягає у рівнянні активу і пасиву. І в активі, і в пасиві балансу відображаються однакові господарські засоби, але класифіковані за різними ознаками: одні розглядаються з позиції їх складу та розміщення (активи), а інші – джерел їх формування (пасиви). Кожен актив обов'язково має свій пасив. Наприклад, будівля, яка розміщена в активі, може бути внесена як внесок до статутного капіталу, який враховується в пасиві. Паливо, що є активом, може надійти від постачальника, заборгованість перед яким відображається в пасиві.

У балансі існує таке поняття, як валюта балансу, чи загальний підсумок балансу, тобто сума всіх активів або сума всіх пасивів. У балансі відбивається такими рядками: 1300-й (підсумок активу) і 1900-й (підсумок пасиву).

Це є перший крок для вміння «читати» баланс. У зарубіжній практиці діяльності фірм при початковому ознайомленні з балансом для загальної оцінки фінансового стану активно використовуються абсолютні зміни (збільшення або зменшення) розміру валюти балансу і різних його статей за звітний період. Для цього підсумок балансу на кінець періоду, який аналізують, порівнюють з підсумком балансу на початок цього періоду. Це дає можливість визначити масштабність підприємства, загальний напрямок руху балансу. При звичайних умовах діяльності збільшення валюти балансу оцінюється позитивно, але необхідно визначити, за рахунок чого відбулось зростання. Якщо це сталося за рахунок власного капіталу чи за рахунок зростання власного капіталу разом зі збільшенням позикових кош-

тів, то це є позитивна динаміка. Однак керівництву підприємства варто застосовувати управлінські заходи, якщо зростання валюти балансу зумовлене збільшенням лише боргових зобов'язань підприємства.

Зменшення валюти балансу «сигналізує» про звуження (згортання) діяльності підприємства. Причини такого згортання необхідно вивчати.

Отже, коротко розглянуто зміст розділів балансу. Необхідний мінімум знань з фінансової грамотності закладено у мозковий центр. Для допитливих людей, які хочуть знати більше, ми рекомендуємо самостійно вивчити НП(С)БО 1 [2].

1. Роберт Т. Кійосакі. Багатий тато, бідний тато. URL: http://melnicabiz.com.ua/books/1_bogatyj-para-bednyj-para.html (дата звернення: 04.03.2019).

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Національні вимоги до фінансової звітності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 04.03.2019).

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00> (дата звернення: 04.03.2019).

Ядловська Ольга Степанівна

доцент кафедри

соціально-гуманітарних дисциплін

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат історичних наук

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ЯК ПОТЕНЦІЙНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

До першочергових завдань держави належить такий вид діяльності як забезпечення власної економічної безпеки, адже якою б економічно розвинутою країна не була, проте існують загрози агресивних проявів іншої держави чи складової її економіки. Загальні світові тенденції щодо збереження економічної безпеки певної країни лежать у площині поєднання інтеграційних економічних та фінансових процесів, конкурентоспроможності та дотримання при цьому національних інтересів. Зазначене коло проблем є нагальним і для України, враховуючи євроінтеграційні процеси та прагнення.

Розглядом та аналізом зарубіжного досвіду управління економічною безпекою займається ряд українських дослідників, більшість робіт яких висвітлюють європейські надбання у зазначеному питанні. Міжнародний досвід формування економічної безпеки держави розглянуто в роботах І. Аніщенко, І. Бінька, О. Власюка, М. Єрмошенка, В. Загарій, В. Кореновської, Л. Корчевської, В. Маргасової, Т. Ковальчука, Г. Козаченко, О. Кириченка, С. Лекар, Ф. Медвіда, В. Мунтіяна, І. Нікитенка, Ю. Ніколаєнко, О. Саєнка, О. Стародубцевої, А. Сухорукова, В. Шлемка та ін. Шляхи запозичення реалізації на практиці ефективного забезпечення європейської економічної безпеки та імплементації зазначених процесів у законодавстві ЄС та національних законодавствах країн ЄС розглядалися науковцями Н. Авансовою, Л. Козак та О. Федорчуком, О. Тимошенко та ін. Окремий пласт досліджень присвячено розробці тенденцій співробітництва в питаннях економічної безпеки та порівняльному аналізу сутності економічної безпеки між Україною та країнами Європейського Союзу, зокрема, у публікаціях В. Мармазова, В. Паламарчука, О. Резніка, Ю. Тарасюка, О. Чалого та ін.

Частиною українських науковців визначено альтернативну думку розвитку економічної безпеки країн. Зазначено, що відбувається зміна логіки глобального «переходу» від колективних антикризових стратегій до державного егоїзму. Особливістю логіки «керованого переходу» була наявність доброї волі та прагнення усіх учасників процесу до пошуку колективної, компромісної стратегії відповіді на виклики кризи. Як засвідчив подальший розвиток подій, ідея «колективної відповіді» на кризу не знайшла практичної реалізації. Провідні держави швидко повернулись до пошуку «національних» антикризових стратегій, які здебільшого не були обтяжені необхідністю узгодження власних кроків та інтересів з іншими [8, с. 7]. Однак більшість дослідників схиляється до думки про нагальну необхідність євроінтеграції української економіки.

Одним із виявів цивілізаційної консолідації протягом останнього десятиліття стала поступова трансформація біполярної структури на Євразійському континенті на систему безпеки, що складається з двох компонентів: Євроатлантичного і Євразійського. Сучасне розуміння безпеки охоплює не лише воєнні, а й економічні, політичні аспекти, питання демократизації й стабільності в окремих державах, формування дружніх міжнародних стосун-